

КОНЦЕПЦІЯ
використання нового приміщення
Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки

ВСТУП

Будівництво Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки (далі ТОУНБ) було розпочато у 1986 році.

Площа забудови складає 1823 кв. м, загальна площа приміщення 11 тис. кв.м.

П'ять поверхів приміщення розраховані на 950 тис. одиниць зберігання документів. Орієнтовна вартість для завершення будівництва 25 млн. грн.

Бібліотека розміщена в центрі міста на майдані Мистецтв, у зоні закладів культурного призначення, де також розташовані обласний краєзнавчий музей, школа мистецтв, обласний методичний центр народної творчості.

Концепція добудови та розвитку ТОУНБ направлена на визначення стратегії розвитку та удосконалення діяльності бібліотеки, обґрунтування її сучасного статусу та функцій, місця і ролі в загальному контексті розвитку публічних бібліотек регіону та житті місцевої громади.

Нова бібліотека стане не тільки частиною культурного центру, але й самостійним центром інформації, освіти, культури, краєзнавства. Політика бібліотеки базуватиметься на задоволенні інтересів та потреб користувачів усіх категорій.

Бібліотека буде обслуговувати всіх без винятку громадян міста та області, у т.ч. дітей, учнів шкіл, СПТУ, коледжів, ліцеїв, гімназій, технікумів, студентів вузів, іногородніх громадян, пенсіонерів, людей з обмеженими фізичними можливостями.

Бібліотека стане візитною карткою міста, уособлюватиме своє наукове і культурне значення, розширить можливості для збагачення інтелектуального рівня громадян.

Мета концепції – оприлюднення намірів влади та колективу бібліотеки із раціонального і повноцінного використання нового приміщення ТОУНБ, відповідно до соціокультурних змін, які відбуваються у суспільстві, потреб і запитів користувачів на книгу та інформацію, створення умов для ефективної роботи головної бібліотеки області у співпраці із усіма зацікавленими організаціями.

Реалізація концепції залежить від гарантованого фінансування, залучення позабюджетних коштів, підтримки органів влади та місцевого самоврядування, внесення цілого ряду змін у проектно-кошторисну документацію, колективу бібліотеки, допомоги громадськості.

СУЧАСНИЙ СТАТУС БІБЛІОТЕКИ

Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека – головна публічна бібліотека області, має на меті зберегти статус культурно-інформаційного центру, який володіє унікальними бібліотечними фондами, що є складовою частиною національного культурного надбання, формує їх із максимальною повнотою, зберігає для майбутніх поколінь, розробляє цільові комплексні програми, реалізує на території області державну політику з питань розвитку бібліотечної справи, забезпечує якісне, оперативне і комфортне обслуговування користувачів, дотримується політичного, ідеологічного, конфесійного нейтралітету, використовує світові та створює власні інформаційні ресурси, сприяє економічному, науковому і культурному розвитку регіону, є науково-дослідним, методичним і координаційним центром для бібліотек області, частково виконує функції бібліотечного колектора.

За ТОУНБ закріплюється право на формування стратегії її роботи, структури, освоєння приміщення, вибору дизайну, інтер'єру, обладнання, впровадження та модернізацію нових технологій, соціокультурної діяльності.

ФУНКЦІЇ БІБЛІОТЕКИ

Основними функціями бібліотеки є:

- ✓ **кумулятивна** – формування, накопичення, систематизація, аналітико-синтетична обробка й організація збереження документальних ресурсів;
- ✓ **сервісна** – надання інформації про наявні бібліотечні ресурси, організація пошуку, видачі і прийому документів та інформації з запитів різних категорій користувачів, забезпечення доступу до віддалених джерел інформації;
- ✓ **науково-методична** – вивчення інформаційних потреб користувачів, інструктивно-методичне забезпечення діяльності бібліотек, розробка методичних матеріалів, рекомендаційних листів тощо;
- ✓ **навчальна** – організація бібліотечно-бібліографічних занять з основ інформаційної культури із різними категоріями користувачів;
- ✓ **просвітницька** – організація заходів с метою залучення різних верств населення до скарбів української і світової культури;
- ✓ **виховна** – активне сприяння процесу підготовки висококваліфікованих фахівців, підвищенню фахового рівня бібліотекарів, гармонійному розвитку особистості;
- ✓ **соціальна** – сприяння розвитку здатності користувачів до самоосвіти і їхньої адаптації в сучасному інформаційному суспільстві.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ

У своїй діяльності бібліотека керується:

- ✓ Конституцією України;
- ✓ Законами України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", "Про авторське право і суміжні права", "Про захист інформації в автоматизованих системах", "Про науково-технічну інформацію", "Про національну програму інформатизації", "Про електронні документи й електронний документообіг";
- ✓ підзаконними нормативно-правовими актами;
- ✓ Статутом та Положенням Бібліотеки;
- ✓ державними стандартами України з питань бібліотечної справи.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ

В даний час інформаційні ресурси бібліотеки представлені наступними категоріями:

Колекції:

- ✓ Фонд друкованих видань – 580572 тис. примірників документів.
- ✓ Фонд неопублікованих документів – 352 примірники документів.
- ✓ Фонд повнотекстових електронних матеріалів - 207 документів в базі даних (БД) «Електронна бібліотека».
- ✓ Компакт-диски (CD, DVD) – 822 носії.

Бази даних:

- ✓ Електронний каталог книг–54610 записів.

- ✓ Електронна картотека статей – 118442 записи
- ✓ Електронний краєзнавчий каталог-13610 записів
- ✓ Електронний каталог видань іноземними мовами-4715 записів
- ✓ Картотека назв пісень-1010 записів
- ✓ Періодика відділу літератури іноземними мовами-970 записів
- ✓ Культура Тернопільщини-2836 записів
- ✓ Електронний каталог цінних та рідкісних книг -242 записи

Web-сайти бібліотеки: www.library.te.ua, www.irp.te.ua

На сьогоднішній день бібліотека надає своїм користувачам такі послуги:

- ✓ організація бібліографічних оглядів і відкритих переглядів літератури;
- ✓ організація віртуальної довідкової служби (на сайті бібліотеки);
- ✓ організація електронної доставки документів (на сайті бібліотеки);
- ✓ видача і прийом друкованих видань і неопублікованих документів;
- ✓ організація наочних і віртуальних виставок нових надходжень книг і періодичних видань; тематичних виставок;
- ✓ проведення днів інформації, днів спеціаліста, днів директора ЦБС, обласної школи методиста, семінарів, тренінгів;
- ✓ забезпечення безкоштовного доступу до Всесвітньої мережі Інтернет;
- ✓ забезпечення доступу до електронного каталога;
- ✓ забезпечення доступу до повнотекстової БД «Електронна бібліотека краєзнавчих видань Тернопільської області»;
- ✓ організація індивідуального бібліографічного інформування;
- ✓ копіювання інформації на паперові й електронні носії;
- ✓ проведення культурно-масових заходів;
- ✓ надання послуг міжбібліотечного абонементу;
- ✓ організація навчання бібліотекарів та користувачів передовим інформаційним технологіям;
- ✓ створення краєзнавчих бібліографічних покажчиків (науково-допоміжних і біобібліографічних (персоналій)), рекомендаційних списків і презентація їх на web-сайті.

З 1993 р. бібліотека приступила до автоматизації основних бібліотечних процесів і сьогодні, маючи солідні напрацювання, продовжує впроваджувати у свою роботу нові інформаційні технології.

Для підвищення рівня роботи ТОУНБ передбачається:

- забезпечення всім користувачам вільного доступу до інформації;
- створення якісно нової системи обслуговування користувачів, спеціалізація читальних залів, розширення переліку бібліотечних, довідково-бібліографічних та інформаційних послуг, системи міжбібліотечного абонементу, електронної доставки документів;
- використання електронного читацького квитка;
- зміна стратегії формування бібліотечних фондів;

- введення нових нетрадиційних форм обслуговування та створення комфортних умов для громадян із обмеженими фізичними можливостями;
- сучасне оснащення та впровадження нових технологій, обладнання локальної комп'ютерної мережі, у т.ч. безпроводової за технологією WI-FI, придбання нових програмних продуктів, освоєння автоматизованих робочих місць;
- захист документів від несанкціонованого виносу шляхом маркування документів спеціальними маркерами та встановлення детекторних панелей у контрольно-пропускних місцях;
- облаштування книгосховищ, ліфтів, встановлення конвеєрної системи транспортування літератури, організація Центру консервації та репрографії, створення комп'ютерної системи захисту фондів від розкрадання, відеоспостереження, проведення реставраційних і палітурних робіт;
- забезпечення координаційної функції в корпоративній каталогізації на рівні регіону, створення електронних зведених каталогів і картотек;
- розширення співробітництва з бібліотеками, установами, організаціями, підприємствами із формування Регіонального інформаційного порталу „Тернопільщина”;
- розвиток дозвіллевих творчих об'єднань із залученням наукового, творчого потенціалу регіону, громадськості, проведення акцій, заходів, спрямованих на підтримку іміджу бібліотеки, популяризацію бібліотечних фондів;
- здійснення інформаційної роботи для різноманітних груп користувачів, у т.ч. для органів влади та місцевого самоврядування;
- якісне оформлення всіх елементів внутрішнього та зовнішнього середовища бібліотеки (інтер'єр, дизайн, меблі, кондиціонування приміщень);
- створення поліграфічної бази для видавничої діяльності бібліотеки, надання пріоритету у випуску бібліографічних, інформаційних, аналітичних та методичних матеріалів краєзнавчого характеру;
- прогнозування розвитку бібліотечної справи, вдосконалення інструментарію науково-дослідної роботи, здійснення комплексних соціологічних досліджень із використанням аналітичних, соціологічних, статистичних, маркетингових методів.

Управління бібліотекою буде здійснюватися на основі поєднання принципів єдиноначальності, делегування відповідальності та повноважень, колегіальності в підготовці рішень, на основі аналітичних, програмно-цільових та прогностичних методів.

Більш ефективному управлінню бібліотекою допомагатимуть дорадчі органи — рада завідувачів відділів при директорові, вчена рада, наради із оперативного управління.

Перегляд організаційно-функціональної структури бібліотеки забезпечуватиме оперативне реагування та вирішення проблем, що постали, сприятиме розвитку нових напрямків діяльності. Поряд із діючими структурними підрозділами планується створення спеціальних підрозділів для вирішення окремих напрямків роботи, переважно пов'язаних з комп'ютеризацією.

Кадрова політика бібліотеки буде націлена на досягнення високого професіоналізму співробітників, розвиток їх творчого потенціалу, що передбачає: оновлення принципів підбору та розстановки кадрів; розширення номенклатури фахівців рідного профілю; розвиток системи перепідготовки та підвищення кваліфікації; створення умов для самоосвіти, постійного творчого росту; використання системи оплати праці для стимулювання праці фахівців; перегляд нормативів та норм, покращення умов праці та відпочинку.

Орієнтовні показники роботи та послуги:

- ✓ Користувачів – 40-45 тис.;
- ✓ Кількість відвідувань у день – 2-3 тис.;
- ✓ Книговидача – 800 тис. – 1 млн.;
- ✓ Щорічні поступлення документів – 15-20 тис.;
- ✓ Платні послуги – 120-150 тис. грн. щорічно;
- ✓ Робочих місць для читачів у читальних залах – 700;
- ✓ Комп'ютерів – 150 (у т.ч. 100 для користувачів) із доступом до мережі Інтернет;

- ✓ *Безпроводовий доступ до мережі Інтернет та електронних ресурсів бібліотеки за технологією WI-FI – 100 місць для користувачів;*
- ✓ *Копіювальних машин – 7 штук;*
- ✓ *Штат бібліотеки 150 працівників.*

Бібліотека працюватиме з одним вихідним днем, читальні зали, галузеві відділи, довідкові служби з 9 до 20 год. міський абонемент — з 10 до 20 год.

Обслуговування здійснюватиметься за електронним читацьким квитком.

Читацькі місця будуть забезпечені виходом в Інтернет й доступом до електронних каталогів.

У бібліотеці буде представлена користувачам розширена, доступна система копіювання, сканування, міжбібліотечного абонементу, електронної доставки документів, продовження терміну користування документами через Інтернет.

ПАРТНЕРСТВО І СПІВРОБІТНИЦТВО

Бібліотека планує співробітництво з різними бібліотеками, установами, організаціями, зацікавленими в спільному формуванні та використанні інформаційних ресурсів, а також у професійному, культурному, інтелектуальному та документальному обміні.

ФІНАНСУВАННЯ БІБЛІОТЕКИ

Для фінансування заходів, спрямованих на реалізацію концепції розвитку бібліотеки, використовувати кошти:

- ✓ *державного бюджету в рамках фінансування будівництва бібліотеки;*
- ✓ *позабюджетні кошти бібліотеки (додаткові джерела фінансування не заборонені законодавством);*
- ✓ *кошти українських і міжнародних фондів і проектів;*
- ✓ *інші.*

Очікувані результати реалізації концепції

- *Створення можливостей для мешканців регіону користуватись бібліотекою нового типу — універсальним інформаційним центром із вивчення інформаційних потреб регіону, координації та кооперації інформаційних ресурсів.*
- *Розширення спектра інформаційно-бібліотечних послуг.*
- *Розвиток партнерської взаємодії бібліотек.*
- *Представлення бібліотеки як універсального інформаційного центру на регіональному, державному та міжнародному рівнях.*
- *Формування сталої взаємодії з громадськими організаціями.*
- *Забезпечення системного розвитку бібліотеки та формування фінансування.*
- *Створення та розвиток регіональної бази даних інноваційних технологій.*
- *Забезпечення високого рівня та якості підготовки фахівців через систему курсів інноваційного навчання.*
- *Удосконалення структури бібліотеки із врахуванням концепційних завдань та потреб регіону.*

СТРУКТУРА БІБЛІОТЕКИ

ТОУНБ фактично є соціокультурним центром, який пропонує користувачам широкий спектр сервісних послуг. Метою соціального проекту нового приміщення ТОУНБ є створення належних комфортних умов для реалізації виробничих, дозвіллевих та творчих потреб користувачів і персоналу бібліотеки: зони рекреації, дитячі ігрові кімнати для користувачів із дітьми кафетерій, приміщення для ксерокопіювання та сканування документів.

Буде значно розширено зону відпочинку та релаксації. Вона буде обладнана відповідними меблями, аудіо- та відеоапаратурою з навушниками.

Для персоналу планується збільшити прощу робочих місць, що відповідатиме нормам стандартів.

На 5-ти поверхах нового приміщення розмістяться 20 відділів та 8 секторів, з них 14 відділів для обслуговування користувачів, 8 спеціалізованих читальних зали, 1 мультимедійний зал, 3 книгосховища, 2 книжкових кіоски, 1 буфет, кімнати прийому їжі, 1 радіовузол, 1 АТС, палітурна та реставраційна майстерні, архів, психологічна служба „Довіра”, дитяча кімната, музей бібліотеки, громадська юридична консультація „Закон”.

Планування та освоєння нового приміщення бібліотеки виглядатиме так:

1-й поверх. Технічні та побутові приміщення, у т.ч. пожежна охорона, пульт охорони, гардероб, палітурна та реставраційна майстерні, автоматично-телефонна станція, кімната прийому їжі, книжковий кіоск „Букініст”, відділ реєстрації читачів та захисту фондів, мультимедійний зал на 176 місць, двоярусне книгосховище, довідкове бюро.

1-й поверх бібліотеки буде використовуватись для проведення „круглих столів”, презентацій нових поступлень літератури, малих форм роботи.

2-й поверх. Аванзал, хол для виставок, Регіональний центр комплектування та розподілу літератури, відділ обробки літератури та організації каталогів, книгосховище, сектор обмінно-резервного фонду, службові приміщення для дирекції, художника, канцелярія, радіовузол, відділ дитячого читання з ігротекою, бухгалтерія, громадська рада бібліотеки, яка відповідатиме за зв'язки з громадськістю, обласне відділення Української бібліотечної асоціації.

Найбільш відвідуваною зоною є відділ абонементів, що складатиметься з книгосховища на 30 тис. примірників. Нововведенням стане організація відкритого доступу, що вирішить ідею відкритості бібліотеки до фондів для різних категорій читачів, особливо учнів, студентства та забезпечить оперативність і комфортність обслуговування. Також буде спеціально облаштоване місце для обслуговування інвалідів.

В окрему зону буде виділено художню літературу і літературознавство, що розраховані на широкий загал користувачів та незайнятих цілеспрямованим пошуком галузевих документів.

Додатково у відділі абонементів передбачено створення „Сервісного центру”, де будуть використовуватись форми забезпечення доставки книг для одиноких, хворих, інвалідів тощо.

3-й поверх. Аванзал, хол для електронних каталогів і картотек.

Тут розмістяться: відділ краєзнавчої літератури, бібліографічний відділ, відділ обслуговування працівників сільського господарства із читальними залами на 178 посадочних місць.

У своїй діяльності вони будуть вирішувати такі завдання:

- ✓ забезпечення якісного ведення системи каталогів і картотек, електронного каталогу, внесення ретроспекції;
- ✓ розширення координаційної функції в корпоративній каталогізації на рівні регіону, України;
- ✓ інформаційне забезпечення соціально-економічної діяльності;
- ✓ реалізація корпоративних проектів, видання бібліографічних посібників на різноманітних носіях.

В аванзалі, холі щоденно працюватиме „Бібліографічна студія” з формування інформаційної культури, бібліографічної грамотності користувачів, проводитимуться тренінги з каталогізації для студентів, здійснюватиметься виконання довідок різноманітного спрямування, використання електронної правової бази даних „Ліга: Закон”.

Окремо буде виділено зону для Мистецької бібліотеки із розгорнутою структурою та спеціалізованими приміщеннями для літератури з різних жанрів. Це нотно-музичний салон, кімната для групового та індивідуального прослуховування, програвання музичних творів, студія перезапису, сектор живопису.

Доповнить Мистецьку бібліотеку кафе-читальня на 50 місць і працюватиме для популяризації періодичних видань, презентації книг, різноманітних творчих вечорів, концертів, літературних читань.

Культурно-виставковий комплекс пропонуватиме виставки-галереї полотен художників Тернопілля, ужитково-декоративного мистецтва.

4-й поверх. Це зона найбільш відвідуваних відділів: технічної літератури, іноземної літератури, періодики, інформації, Інтернет-центр на 20 місць, ресурсний центр „Вікно в Америку”, центр європейської інформації та ін.

Загальний читальний зал бібліотеки представлятиме як зібрання сучасної наукової літератури, так і літературу універсального змісту, розрахований на 85 посадочних місць. Гармонійно доповнюватимуть його відділи з меморіальною колекцією: рідкісних і цінних видань, діаспорної літератури та особистих бібліотечних колекцій, так звана „Благодійна бібліотека”.

Для віртуальних користувачів працюватиме міжбібліотечний абонемент, що розширить функцію з електронної доставки документів.

Інформаційний центр забезпечить створення інформаційної бази у сфері культури та ведення й оновлення в мережі Інтернет Регіонального інформаційного порталу „Тернопільщина”, що розкриватиме інформацію про область в онлайн-режимі.

На цьому ж поверсі розмістяться „Музей бібліотеки”, „Архів”.

Усі читальні зали збережуть комунікативний рівень – матимуть комп’ютери для читачів. Окремо будуть влаштовані місця для читачів із власними ноутбуками.

Відділи організовуватимуть відкритий доступ до найбільш популярних журналів, довідників, словників, енциклопедій, підручників, DVD, CD-ROMів, створюватимуть систему бронеполіць.

Окремо буде працювати „Медіатека” для перегляду відеоматеріалів, роботи клубів за інтересами.

Інновації торкнуться і відділу періодики, який значно розширить свої функції й продемонструє багатресурсний потенціал для тих, хто намагатиметься слідувати за інформацією.

5-й поверх. Тут вперше буде організована „Правнична зала” з абонементом і читальним залом, громадською юридичною консультацією „Закон”, відділ релігійної літератури для всіх конфесій на території краю, конференц-зал та зал літератури для національних меншин.

В окремому зоні буде виділено „Бібліотеку для бібліотекарів”, де працюватимуть науково-методичний відділ, Вища школа професійної майстерності бібліотекарів, Регіональний навчальний центр, поліграфічна база.

Це також зона психологічного розвантаження та відпочинку зі службою „Довіра”.

Проводитимуться тренінги, консультації та заходи, присвячені формуванню в користувачів моральних принципів і чеснот.

На основі даної концепції передбачається створення системи документів перспективного характеру: стратегічні плани окремих напрямків, цільові комплексні програми.

У процесі реалізації концепції будуть вноситись зміни, доповнення з метою раціонального використання площ та дії бібліотеки як єдиного організму.

Концепція складена з урахуванням передового досвіду бібліотечного обслуговування громадян України та країн Європи.

Дирекцією бібліотеки підготовлено цілий ряд змін до проектно-кошторисної документації та передано в обласне управління капітального будівництва для реалізації.

Концепція розроблена дирекцією та провідними фахівцями ТООУНБ.